

Strateginotat for Sandviksboder Kystkultursenter 2011-2016

Til nå har driften av senteret vært preget av en etableringsfase. En ser nå slutten på denne perioden, og det er naturlig å begynne arbeidet med å stake ut kursen videre mot langsiktige mål. Kystkultursenterets styre vedtok 10. november 2010 strategien for de neste fem årene.

Overordnet strategi:

- Sandviksboder kystkultursenter er hovedanlegget i Bergen for frivillig kystkultur og fartøyvern og tilknyttet virksomhet.
- Sandviksboder Kystkultursenter har som hovedmål å ta spesielt vare på den bynære og urbane kystkulturen i Bergen.
- Sandviksboder Kystkultursenter ønsker å utvide virksomheten til å bli et regionalt kompetansesenter for kystkultur, der de frivillige inngår som en viktig del av kunnskapsformidlingen og ivaretakingen av denne. Dette arbeidet skal skje som et samspill mellom frivillighet, profesjonelle utøvere, og kystkultursenteret som institusjon. Det er en målsetning å gi forutsigbare rammer rundt arbeidet, og sikre den ønskede kvaliteten.
- Sandviksboder Kystkultursenter skal være et samlende kompetansebyggende senter.
- Sandviksboder Kystkultursenter skal samarbeide nært med fylkets to andre tunge institusjoner innen fartøyvern: Hardanger Fartøyvernssenter, og Dåfjorden Slipp, samt med lokale kystkultursentre, lag og organisasjoner, museer, og andre kystkulturelle aktører, og bli en naturlig møteplass for kystkulturen i regionen. Dette samspillet skal styrke alle deltakere, og ikke være konkurrerende virksomheter.
- Sandviksboder Kystkultursenter skal være en aktiv medspiller og bidragsyter for å styrke arbeidet med fartøyvern i Bergen og regionen, og bidra til å skape bedre betingelser for fartøyvern.
- Sandviksboder Kystkultursenter skal søke å opprette kontakt med relevante internasjonale aktører innen det kystkulturelle feltet for å styrke kompetansen og stimulere til økt kystkulturelt samarbeid på tvers av landegrensene.
- Bergen og Hordaland har i dag Norges største flåte av veteranskip, og en mangfoldig flåte med veteranbåter av ulike størrelser. Det er behov for et initiativ for å få til en helhetlig utvikling og administrasjon av veteranskipsmiljøet. Målet er å danne "*Bergen Nasjonale Veteranskipshavn*". Denne bør omfatte en veteranskipshavn i

Vågen, Sandviken Veteranbåthavn, og en fremtidig museumshavn i Gamle Bergen. Sandviksboder Kystkultursenter er naturlig initiativtaker og pådriver i dette arbeidet.

Situasjonsrapport fra kystkulturen:

Kystkultur er mye mer enn gamle båter. De gamle båtene er imidlertid et godt barometer for hvordan vår nære og mer fjerne kystkultur ivaretas, og en avgjørende del av det kystkulturelle miljøet har utgangspunkt i miljøet rundt båtene.

En kan regne med at trebåter har en gjennomsnittlig levetid på rundt 30 år. Hvis en vandrer langs kaiene i byer, tettsteder og båthavner en vanlig sommerdag, er det i løpet av få år knapt blitt en trebåt å se. De få som er igjen, er stadig sjeldnere av høy antikvarisk verdi. Mange av de større båtene er også ombygd til det antikvarisk uinteressante.

Etter en kort overgangsperiode på -60 og -70 tallet, er det nesten ikke bygget en trebåt. Dette sammen med trebåters forholdsvis korte gjennomsnittlige levetid, forklarer mye av grunnen til den bekymringsfulle situasjonen. Båtene forsvinner en etter en. Dette skjer så langsomt, og spredd ut over et så stort område, at båtene nesten umerkelig blir borte.

Når båtene blir borte, forvitrer også miljøet rundt dem.

Det går stadig lenger tid mellom hver gang du hører dunk, dunk langs norskekysten. Allerede nå er de aller fleste tradisjonsbåtene utstyrt med mer moderne motorer. De gamle skrotes, eller havner i beste fall i lokale motorsamlinger, og ikke om bord i båter der de hører hjemme. Det er allerede få igjen som har kunnskap om å ta vare på, reparere, og bruke tradisjonelle båter og motorer. Og kunnskapsbærerne er en aldrende gruppe med liten rekruttering.

Noen få år frem i tid:

Når kunnskapsbærerne blir borte, eller blir for få til å skape et levedyktig miljø for ivaretaging av kystkulturen, forsvinner kunnskapen. Og med det grunnlaget for hele den tradisjonelle kystkulturen. Dette skjer like langsomt og umerkelig som med trebåtene. Vi risikerer at kystkulturen blir en kulisse med stivnede rammer, og en teateraktig oppsetning et par ganger i året. Dette ser en allerede tilløp til.

Vi ser også at dyktige nyutdannede båtbyggere som skulle bli tradisjonsbærere, ender opp som tømrere og husbyggere av mangel på oppdrag.

Gamle motorer blir etter hvert rene utstillingsgjenstander. Kunnskapen om bruk, og evne til å ta vare på og reparere slike, er nesten borte. Å skaffe deler blir etter hvert umulig, og motorene settes på land.

Kunnskapen om bruk, stell, og produksjon av seil, rigg og årer, og annet tradisjonelt håndverk, fiske og fangst knyttet til kystkulturen, kan bare ivaretas gjennom aktiv bruk. Og da helst i et miljø der kunnskapen er kvalitetssikret gjennom formidling på et høyt nivå. Når gamle båter blir borte, og det ikke bygges kopier, forvitrer kunnskapen om båtbyggingen langsomt. Det samme gjelder andre aktiviteter og håndverk tilknyttet kystkulturen.

Mangfold og profesjonalitet:

Sandviksboder Kystkultursenter, og miljøet rundt senteret, er et fundament som må brukes til å ivareta og utvikle kystkulturen inn i fremtiden. Det må legges vekt på mangfold, og å fange opp skiftende tiders endringer i synet på kystkulturens innhold.

Samtidig gir dette miljøet grunnlag for etablering for ulike profesjonelle aktører innen flere felt. Blant annet båtbygging, seilmaking, smedkunst, repslagning, mekanikere, mm. Men også forskning, formidling og reiseliv.

Frivillighetens rolle:

Frivilligheten er grunnmuren i kystkulturen og aktivitetene i kystkultursenteret. Det skal legges til rette for mangfold og bredde i de kystkulturelle aktivitetene i senteret, der lag og organisasjoner har hovedrollen og er bærebjelken. Kystkultursenterets administrasjon skal legge til rette for størst mulig samarbeid mellom de ulike lag og organisasjoner, og koordinere og drifte fellessatsinger for senteret.

Sandviksboder Kystkultursenter skal bidra til å styrke kystkulturen blant annet ved å:

- Holde konferanser og kurs innen kystkulturelle tema. Både for lokale, regionale, nasjonale og internasjonale aktører.
- Trekke skoler og utdanningsinstitusjoner inn i senterets virksomhet og aktiviteter.
- Jobbe for å etablere en deltidsstilling for båtbygger som hjelper de frivillige med reparasjoner og vedlikehold, men som også leder nybygging av båter. Hovedformålet er å heve kunnskapsnivået hos de frivillige, slik at disse blir bedre i stand til å ivareta det frivillige fartøyvernet på et høyt faglig nivå. Stillingen bør på sikt bli utvidet til full stilling, som er delvis selvfinansierende gjennom oppdrag.
- Være pådriver for å samle inn mest mulig informasjon rundt drift, vedlikehold og reparasjoner av tradisjonelle båter av ulike materialer, og gjøre informasjonen tilgjengelig for flest mulig, samt bygge opp en database om båter og båthistorie, med historikk rundt disse.
- Stimulere den frivillige lokale kompetansen innen veteranbåtmotorer til å skape et nasjonalt kompetansesenter for veteranbåtmotorer. Her tenker en seg reparasjoner, delelager, opplæring i drift og vedlikehold, samt nyproduksjon av deler og utstyr. Dette bør skje gjennom et samarbeid med skoler og fagmiljø, og kan på sikt gi flere arbeidsplasser. Arbeidet skal være utadrettet og publikumsvennlig.
- Være pådriver for å utvikle en landsdekkende database med oversikt over veteranbåtmotorer og tilgjengelige deler. Databasen skal være offentlig tilgjengelig på internett, slik at museer, motorsamlinger og private skal få enklere tilgang til historiske motorer, og deler til disse. Arbeidet skjer etter mønster av biloppfuggerne sine databaser for brukte deler.
- Ta initiativ til, og være pådriver for å få til en nasjonal dugnad for innsamling av gamle motorer og deler til disse, samt annet relevant verdifullt utstyr til båter. Det innsamlede materialet samles i et eller flere nasjonale magasin. Det ene søkt lagt til Bergens-regionen. Motorer og deler registreres og gjøres tilgjengelige i tråd med det som er nevnt ovenfor.
- Bidra til å skape helt eller delvis selvfinansierende arbeidsplasser innen kystkulturvernet.

Noen delmål og virkemidler:

- Målet er at de profesjonelle utøverne og institusjonene sikrer kontinuitet, faglighet og kvalitet innen kunnskap, formidling og håndverkstradisjoner, mens de frivillige står for bredde, mengde, utøvelse, spredning av kunnskap, og bidrar til videreføring og formidling. I et slikt møte mellom frivillighet og profesjonalitet, vil kunnskap vandre begge veier, og miljøene styrke og dra veksler på hverandre.
- Knytte sammen senterets arealer slik at den frivillige delen og Museum Vest, Norges Fiskerimuseum, naturlig henger sammen og blir mer helhetlig. Dette må skje ved å innlemme flere av de private bodene i området i senteret.
- Havnen må beskyttes med molo. På kort sikt med bølgebryter. Dette er nødvendig for å kunne ivareta oppgaven Bergen kommune har gitt senteret overfor veteranbåtmiljøet. Beskyttelse av havnen vil også kunne gi plass til vesentlig flere båter, og være et viktig bidrag til et styrket fartøyvern og styrket formidling.
- Den planlagte smien bygges på Tangen. I tillegg til å kunne brukes av senterets aktører, skal den også ha en utadrettet virksomhet med formidling til andre.
- Uteområdet trenger generell opprusting, og nye kaifronter må bygges. Arbeidet med å få Bergen kommune til å bidra til dette fortsetter.
- Det jobbes for å skaffe avlastningsareal på Kristiansholm til lager og opplag av båter, slik at Tangen og området rundt avlastes.
- Grevstad-boden bør sikres for fremtidige kystkulturelle formål. Ved rett bruk og innredning av denne, kan den utvidete virksomheten nevnt ovenfor, kanaliseres inn her.
- Der det er naturlig, integreres Museum Vest, Norges Fiskerimuseum mest mulig i den frivillige og profesjonelle delen av driften av senteret. En del av dette er å bygge opp en fiskerihistorisk havn delvis basert på private, og dels båter eid av lag og organisasjoner og museet.